

W kręgu filozoficznej refleksji (59)

1. Ukazała się publikacja, która zainteresuje wielu mieszkańców Ustronia. Na podstawie rękopisów opracowano „Dzienniki z lat 1935-1945” Jana Szczepańskiego (ur. 14 IX 1913 w Ustroniu, zm. 16 IV 2004 w Warszawie), wybitnego socjologa, badacza przemian kultury i oświaty. 7 stycznia odbędzie się promocja „Dzienników” w Muzeum Ustrońskim. Już onegdaj, opracowujący edycję „Dzienników”, prof. Daniel Kadłubiec, prezentował ustroniejskiej publiczności ich fragmenty.

2. Publikacja „Dzienników” jest okazją do refleksji nad myślą prof. Szczepańskiego, wciąż budzącą zainteresowanie i wartą dyskusji. Za punkt wyjścia można obrać – ciesząc się popularnością wśród mieszkańców Ustronia – książkę „Korzeniami wrośłem w ziemię”. Dotyczy ona rzeczywistości kulturowej Ustronia i Śląska Cieszyńskiego z końca XIX wieku i pierwszego trzydziestolecia XX wieku, rzeczywistości, która przeminęła w dużej mierze bezpowrotnie. W jaki sposób Szczepański uchwycił elementy kultury Ustronia, w której się kształtował w czasie dzieciństwa i dorastania? Powiedzieć, że uchwycił je jako socjolog, to o wiele za mało. Jeśli włączymy telewizję, to często socjologowie występują jako tzw. eksperci, komentujący wydarzenia społeczne; a bywa, że niektórzy jawią się jako komentatorzy od wszystkiego, rzec można, iż łącznie z zapowiadaniem pogody. Szczepański nie był tego typu socjologiem, który zadowala się błyskotliwym, acz powierzchownym komentarzem. Dążył do pogłębionego zrozumienia znaczenia interesujących go zjawisk. „Korzeniami wrośłem w ziemię” także przenika takie dążenie.

3. Określając postawę badawczą Szczepańskiego należy uwzględnić, że jego droga do socjologii wiodła przez filozofię. I to w dwójnasób: filozofia odegrała istotną rolę w edukacji licealnej i w czasie studiów.

3.1. W cieszyńskim liceum miał Szczepański lekcje filozofii z Julianem Przybosiem (1901-1970). Podstawą była książka „Wstęp do filozofii”, autorstwa wiedeńskiego filozofa i pedagoga Wilhelma Jerusalema (1854-1923). Jedna czwarta treści tego podręcznika dotyczy zagadnień należących do socjologii. Jak zaświadcza na kartach „Dzienników” Szczepański, po raz pierwszy na lekcjach filozofii zetknął się on z socjologią. I uznał ją za dziedzinę, która pozwala mu lepiej zrozumieć świat i lepiej zrozumieć siebie. Fascynacja socjologią ma źródło w zajęciach z filozofii, służących rozbudzaniu i systematyzowaniu pogłębionej refleksji nad światem.

3.2. Muzeum Ustrońskie posiada uzyskany przez Szczepańskiego dyplom magistra w zakresie nauk filozoficznych Uniwersytetu Poznańskiego. Egzamin z historii filozofii, z logiki i metodologii ogólnej – bardzo dobry, z socjologii w zarysie, z metodologii socjologii oraz z

teorii poznania – bardzo dobry. Temat pracy magisterskiej „Nauka Husserla o znaczeniu”; a Edmund Husserl (1859-1938), to wybitny filozof pierwszej połowy XX w. Szczepański nabywa sprawności intelektualne właściwe filozofom i – co charakterystyczne dla uprawiania filozofii – z wieloma poglądami filozoficznymi polemizuje, formułując swój program badań socjologicznych.

4. Na początku naukowej kariery Szczepański zajmuje się teorią znaczenia. W polu zainteresowań pojawiają się kwestie: Na czym polega posiadanie znaczenia? Jak to się dzieje, że coś nabiera i zmienia znaczenie, że coś ma przyjęte i ustalone znaczenie? Jakie są nośniki znaczenia? Jak można właściwie zrozumieć dane znaczenie? Jak trafnie odczytać znaczenie wieloznacznych zjawisk? Dociekanie sensu zjawisk i istoty tego, co jest nam dane w naszym doświadczaniu świata jest stale obecne w „socjologii rozumiejącej” Szczepańskiego. W „Korzeniami wrośłem w ziemię” zastanawia się on, jakie to ma znaczenie dla jego osobowej tożsamości, że kształtował się w środowisku kulturowym Ustronia, jaki to nadało sens jego postawie życiowej? Szczepański pyta o znaczenie tego, co go ukształtowało i co zarazem nadaje znaczenie jego egzystencji, o trwałe sens zdarzeń codziennych, uchodzących z pamięci, które wszakże wydatnie formują ludzką tożsamość. *Cdn.* **Marek Rembierz**